(2. časť)

PhDr. Vladimír Matula, DrSc.

Nová slovanská koncepcia Ľudovíta Štúra, základom ktorej bolo akceptovanie vyššieho celku suverénnych a rovnoprávnych slovanských národov, narazila nielen na silný, priam vášnivý odpor Jána Kollára, ale aj českých a slovenských **stúpencov česko-slovenskej národnej a jazykovej jednoty**. Negatívny ohlas mala aj u ideológov a stúpencov rovnako umelo vykonštruovaného ilýrskeho národného celku, zahrnujúceho južných Slovanov, v ktorom úlohu hegemóna chceli hrať Chorváti. Ľudovít Štúr a jeho najbližší spolupracovníci **Jozef Miloslav Hurban, Michal Miloslav Hodža a ďalší** temperamentne, no pritom veľmi vecne a dôstojne obhajovali a **vysvetľovali opodstatnenosť národnej a jazykovej svojbytnosti Slovákov i všetkých ostatných slovanských národov**, ktorá podľa nich v žiadnom prípade neohrozuje jednotu Slovanov, ale naopak, ešte viac ju rozvíja a posilňuje. Podporu našli aj v objektívnych stanoviskách **významných ruských slavistov O. M. Boďanského, I. I. Sreznevského a iných**. Tí aj zo svojich študijných ciest poznali situáciu na Slovensku i v ostatnom slovanskom svete, a preto považovali ich čin za opodstatnený a schvaľovali ho. No najobjektívnejším a najspravodlivejším sudcom bol celý ďalší historický vývoj, ktorý dal už zakrátko a potom aj v nasledujúcich 150-tich rokoch Ľudovítovi Štúrovi a jeho stúpencom plne za pravdu.

Napriek tomu takzvaný česko-slovenský jazykový rozkol, ako potom zvykli volať **Štúrovu kodifikáciu spisovnej slovenčiny** vtedajší i novší vyznávači idey a politickej koncepcie čechoslovakizmu, spôsobil, že dovtedy veľmi srdečné a plodné vzťahy medzi Čechmi a Slovákmi citeľne ochladli a na ďalších pár rokov sa takmer prerušila aj ich predtým veľmi tesná a plodná vzájomná spolupráca. Tá sa obnovila so všetkou naliehavosťou a v novej kvalite na začiatku **revolúcie 1848-1849. Revolučná jar národov zaktivizovala aj slovanské národy habsburskej monarchie do novej etapy boja** nielen za všeobecné demokratické sociálne a občianske práva ale aj za riešenie národnostnej otázky, za národnú slobodu. Zhoda ich spoločných záujmov v tejto životne dôležitej otázke postavila do popredia potrebu vzájomnej pomoci a koordinácie ich úsilí, nevyhnutnosť spoločnej slovanskej politiky. O tom sa rokovalo už koncom marca a v prvej polovici apríla na poradách českých, slovenských, poľských a juhoslovanských delegátov vo Viedni, kde zásluhou Ľudovíta Štúra došlo k nadviazaniu dočasne prerušených kontaktov a spojenectva s Čechmi a kde Slovákom po jeho ohnivých prejavoch prisľúbili všestrannú pomoc aj delegáti ostatných slovanských národov. Do popredia sa znovu dostala aj **idea všeslovanskej jednoty a najmä konkrétny plán slovanského zväzu v Rakúsku**, za ktorý sa v duchu svojej koncepcie austroslavizmu (slovanského Rakúska) zasadzovali predovšetkým českí politici. Vtedy sa zrodil aj návrh na zvolanie zhromaždenia zástupcov všetkých slovanských národov v Prahe, s ktorým ako jeden z prvých vystúpil Ľudovít Štúr. Z Viedne Štúr odišiel do Prahy, kde sa stretol s veľmi srdečným prijatím najmä u českých radikálnych demokratov a vysokoškolskej mládeže. K českým liberálom mu otvoril cestu jeden z jeho najtemperamentnejších protivníkov v bojoch o spisovnú slovenčinu Karel Havlíček, s ktorým sa osobne zoznámil a zmieril. Aktívne sa podieľal na **založení demokratického spolku Slovanská lipa**, kde našla plnú podporu jeho slovanská koncepcia, založená na myšlienke vzájomnej podpory slobodných a rovnoprávnych slovanských národov.

Pamětní deska konání Slovanského sjezdu v Praze [2]

Ľudovít Štúr sa v Prahe s veľkým entuziazmom venoval aj organizačným prípravám na **zvolanie pražského Slovanského zjazdu**, najvyššieho politického fóra slovanských národov celého Rakúska. Zjazd začal svoju činnosť 2. júna 1848 za účasti vyše 300 oficiálnych delegátov a početných hostí a v rámci troch sekcií: (česko-slovenskej, poľsko-ukrajinskej a juhoslovanskej) rokoval o spôsoboch zabezpečenia ďalšieho slobodného a samostatného rozvoja jednotlivých slovanských národov, o ich vzťahu k habsburskej monarchii i k ostatným národom Európy. Pri existujúcich a podrobne prediskutovávaných názorových rozdieloch na riešenie národnej otázky, **delegáti zjazdu zákonite speli k austroslavistickej koncepcii zachovania Rakúska a jeho prebudovania na federatívny štát v ktorom mali mať rakúski Slovania zabezpečené všetky podmienky pre svoj národný rozvoj a postavenie, zodpovedajúce ich početnej prevahe**. Ľudovít Štúr, ktorý spolu s Hurbanom a Hodžom prišli na zjazd na čele slovenskej delegácie, pristupovali k tejto koncepcii, ktorú presadzovali najmä Česi na čele s **predsedom zjazdu Františkom Palackým**, so značnými výhradami. Štúr zdôrazňoval, že zachovanie Rakúska, respektíve utvorenie rakúskej slovanskej ríše nemôže byť ani hlavným, ani jediným cieľom a z hľadiska svojich predstáv o všeslovanskom zväze slobodných a rovnoprávnych národov pokladal takéto riešenie skôr za dočasnú nevyhnutnosť, rovnako ako zachovanie Uhorska, samozrejme pri súčasnom odstránení nadvlády Maďarov.

Rokovania Slovanského zjazdu prerušilo povstanie pražského ľudu 12. -17. júna, ktoré bolo odpoveďou na provokačné akcie vojenského veliteľa Čiech, rakúskeho generála Windischgrätza. **Jediným prijatým a zverejneným dokumentom bol Manifest k národom Európy**, kde účastníci zjazdu v mene slobody, rovnosti a bratstva všetkých národov odsudzujú politiku, "ktorá sa opovažuje nakladať s krajinami a národmi ako s hmotou, poddanou panovníckej moci" a ponúkajú bratskú ruku každému, kto je ochotný spolu s nimi skutočne uznať a hájiť úplnú rovnoprávnosť všetkých národností bez ohľadu na ich politickú moc a veľkosť. Po krvavom potlačení povstania sa rokovania zjazdu už neobnovili a jeho účastníci (mnohí z nich vrátane Štúra sa zúčastnili bojov na barikádach) museli narýchlo opustiť Prahu.

Ľudovít Štúr, aby sa vyhol represiám maďarskej revolučnej vlády, ktorá ho spolu s Hurbanom a Hodžom vyhlásila za vlastizradcov a vypísala odmenu za ich polapenie, odišiel podobne ako ďalší slovenskí a českí účastníci Slovanského zjazdu do Záhrebu, kde sa usiloval nájsť možnosti presadiť slovenské národné požiadavky v tesnej súčinnosti s chorvátskym a srbským revolučným oslobodzovacím hnutím. Spolupracoval s predstaviteľmi chorvátskej liberálnej opozície a v prvých číslach jej novín Slavenski jug (Slovanský juh), ktoré začali vychádzať 6. augusta 1848 pod redakciou jeho dobrého priateľa Dragojla Kušlana, uverejnil pozoruhodný programový úvodník Pohľad na európske udalosti roku 1848. Rovnako ako vodcovia chorvátskej opozície aj Štúr postupne uveril v "slovanskú politiku" bána Jelačiča, pripravujúceho sa súhlasom rakúskeho dvora vojenské ťaženie proti revolučným Maďarom. V súvislosti a v koordinácii s chorvátskym vojenským vystúpením **sa vykryštalizoval a realizoval aj plán ozbrojeného boja Slovákov za národnú slobodu, ktorý trval až do jesene 1849**. Významne ho svojou aktívnou účasťou podporili českí vojenskí velitelia i početní dobrovoľníci, materiálnu i morálnu pomoc mu poskytli aj predstavitelia ostatných slovanských národov Rakúska a spolok Slovanská lipa.

Porážka revolúcie v Rakúsku i v celoeurópskom meradle znamenala stroskotanie všetkých nádejí rakúskych Slovanov na ich národné oslobodenie i krach rozličných koncepcií ich slovanskej politiky. Ľudovít Štúr, hlboko rozčarovaný výsledkami revolúcie i **vierolomnou politikou viedenského dvora voči Slovákom i ostatným slovanským národom monarchie však**

nerezignoval, ale veľmi aktívne sa zapojil do vtedajších úsilí slovanských ideológov a politikov, hľadajúcich v nových podmienkach novú koncepciu národnooslobodzovacieho boja. Úvahy a diskusie o týchto otázkach nachádzali od konca r. 1849 široký priestor na stránkach slovanskej tlače, predovšetkým v záhrebských Südslawische Zeitung (Juhoslovanské noviny), ktoré sa právom považovali za vedúci orgán liberálnej strany medzi rakúskymi Slovanmi. Podľa všetkého pre tieto noviny, na existencii ktorých Štúrovi veľmi záležalo, bol určený jeho rozsiahly príspevok (plánovaný ako **seriál článkov na pokračovanie**, čo v nich bolo bežné) pod názvom **Slovanstvo a svet budúcnosti**. Je to široko poňatá a fundovaná historicko-filozofická a politologická analýza a konfrontácia pomerov v západoeurópskom svete a u Slovanov, najmä v Rusku, ktorá slúži autorovi na sformulovanie a **zdôvodnenie jeho koncepcie oslobodenia Slovákov i ostatných Slovanov** a jeho predstavy o ich účasti na utváraní budúceho sveta. Mal to byť svet, čo sa uskutočnením **Štúrom proklamovaných morálnych princípov, duchovných a kultúrnych hodnôt, vlastných Slovanom a najmä veľkému ruskému národu**, zbaví mnohých napätí a antagonizmov v politickom a sociálnom živote jednotlivých národov a štátov i medzi nimi a otvorí novú, humánnejšiu éru ich života. Podstatou Štúrových úvah je záver o nereálnosti riešenia slovanskej otázky utvorením slovanskej federácie, alebo prebudovaním habsburskej ríše na centrum všetkých západných a južných slovanských národov a návrh na ich spojenie s Ruskom, s ruským národom, ako jedinou možnou a perspektívnou alternatívou. O takejto ceste v tej či inej forme v tom čase uvažovali aj iní slovanskí ideológovia a politici a široko sa pertraktovala aj otázka prijatia ruštiny za spoločný literárny jazyk všetkých Slovanov, dokonca aj pravoslávia za ich spoločné náboženstvo, čo bolo aktuálne najmä z hľadiska južných Slovanov a za čo sa v svojom spise vyslovil, pravda iba ako o vzdialenej perspektíve, aj Ľudovít Štúr. Aj keď Štúrov kritický pohľad na problémy a nedostatky západného sveta bol aj pod vplyvom ruských slavianofílov výraznejší ako jeho spravodlivé hodnotenie kladov a predností rozvíjajúcej sa buržoáznej spoločnosti a na Slovanov a hlavne na Rusko sa pozeral cez ružové okuliare a nevyhol sa ani jednostranným subjektívnym súdom a hodnoteniam, uvedomoval si, že ak má zohrať úlohu, akú mu pripísal, musí sa zásadne zmeniť nielen jeho zahraničné politika ale aj jeho vnútorné sociálne a politické pomery. Demokratická premena Ruska si podľa Štúra vyžaduje predovšetkým zrušenie hanebného nevoľníctva, zavedenie ľudového zastupiteľstva od základnej samosprávnej jednotky – občiny cez župné samosprávu až po štátnu dumu (parlament), zabezpečenie slobody tlače, prejavu a zhromažďovania, zrušenie všetkých, slovanskému duchu cudzích nástrojov násilia na čele s tajnou políciou, ako aj zrieknutie s politiky expanzionizmu a hegemonizmu v medzinárodných vzťahoch. Netreba vari zdôrazňovať, že očakávať od ruského cárizmu splnenie týchto požiadaviek bolo viac ako iluzórne.

Prečo Štúrov spis, ktorý vznikol na jar 1851 v záhrebských všeslovanských novinách nevyšiel, ťažko jednoznačne povedať. Vieme však, že sa ho pokúšal dva razy, v r. 1853 a 1855 poslať do Ruska, druhý raz dokonca adresne bratovi nového cára veľkokniežaťu Konstantinovi Mikolajevičovi, ktorý mal povesť pokrokového liberálne orientovaného politika, v nádeji, že azda podnieti ruské vládne kruhy, aby už konečne začali robiť aktívnejšiu a efektívnejšiu politiku na oslobodenie potlačených slovanských národov. **Štúrovo dielo vyšlo prvý raz v ruštine až v r. 1867, v predvečer moskovského Slovanského zjazdu** a malo podľa zámeru jeho vydavateľov poslúžiť na podopretie integračných úsilí priekopníkov ruského panslavizmu.

Ľudovítovi Štúrovi však ani v tomto diele, rovnako ako v celej jeho teoretickej tvorbe, venovanej idei slovanskej vzájomnosti i v ňou stimulovanej praktickej politickej činnosti nešlo o preferovanie Slovanov na úkor ostatných národov, ale o ich národne oslobodenie a náležité začlenenie do spoločenstva európskych národov, o adekvátne integrovanie ich duchovného a kultúrneho prínosu do pokladnice všeľudských hodnôt. **Jeho slovanská koncepcia nemá za cieľ iba oslobodenie vlastného národa a ostatných neslobodných slovanských národov, ale podľa jeho hlbokého presvedčenia mala slúžiť humanizácii a morálnemu povzneseniu celého ľudstva.** Tak vyznievajú aj záverečné slová jeho **spisu Slovanstvo a svet budúcnosti** s podtitulom Posolstvo Slovanom z brehov Dunaja, kde volá: “Otvorte svoje dlho stiesnené srdcia, Slovania, naberte s Božou pomocou odvahy k činom! Prázdna je národná samoľúbosť, ktorá v sebe neskrýva nič hlbšie. Ide

napokon o ľudstvo, ktorého členmi sme spolu s ostatnými národmi. Také je naše posolstvo! Nech je prijaté tak, ako sme ho zamýšľali.” [1]

Použité zdroje informací

1. http://www.stur.sk/prispevky/vzajomnost2.htm
2. Autor fotky: Martin Hlauka (Pescan), Attribution, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=697447

Související stránky

Samova říša a „franský“ kupec Samo

Veľká Dŕžava Rasy Svetla čistého

Projekt Svaté Rasy na Midgard-Zemi a jeho narušení
História Slovanov – PhDr. Viktor Timura, Csc.
Velesova Kniha a její současné objevení

Sdílet